

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»
Факультет інформатики та обчислювальної техніки
Кафедра обчислювальної техніки

Лабораторна робота №4
З дисципліни «Методи оптимізації та планування»
*«Проведення трьохфакторного експерименту
при використанні рівняння регресії з урахуванням ефекту
взаємодії.»*

ВИКОНАВ:
Студент II курсу ФІОТ
Групи ІО-92
Соболь Денис

ПЕРЕВІРИВ:
Регіда П.Г.

Київ 2021 р.

Завдання на лабораторну роботу

1. Скласти матрицю планування для повного трьохфакторного експерименту.
2. Провести експеримент, повторивши N раз досліди у всіх точках факторного простору і знайти значення відгуку Y. Знайти значення Y шляхом моделювання випадкових чисел у певному діапазоні відповідно варіанту. Варіанти вибираються за номером в списку в журналі викладача.

$$y_{i\max} = 200 + x_{cp\max}$$

$$y_{i\min} = 200 + x_{cp\min}$$

$$\text{де } x_{cp\max} = \frac{x_{1\max} + x_{2\max} + x_{3\max}}{3}, \quad x_{cp\min} = \frac{x_{1\min} + x_{2\min} + x_{3\min}}{3}$$

3. Знайти коефіцієнти рівняння регресії і записати його.
4. Провести 3 статистичні перевірки – за критеріями Кохрена, Стьюдента, Фішера.
5. Зробити висновки по адекватності регресії та значимості окремих коефіцієнтів і записати скореговане рівняння регресії.
6. Написати комп'ютерну програму, яка усе це моделює.

Варіант №218

X ₁		X ₂		X ₃	
min	max	min	max	min	max
20	70	5	40	20	45

Код програми:

```
import random, math
import numpy as np
from scipy.stats import f, t
from functools import partial
```

```
m = 3
```

```
N = 8
```

```
X_max = [20, 5, 20]
```

```
X_min = [70, 40, 45]
```

```
x_av_min = sum(X_max) / 3
```

```
x_av_max = sum(X_min) / 3
```

```
Y_max = int(round(200 + x_av_max, 0))
```

```
Y_min = int(round(200 + x_av_min, 0))
```

```
X0 = 1
```

```
X_matr = [[-1, -1, -1],
           [-1, -1, 1],
```

```

[-1, 1, -1], [-1, 1, 1], [1, -1, -1], [1, -1, 1], [1, 1, -1], [1, 1, 1]]

x_for_beta = [[1, -1, -1, -1], [1, -1, -1, 1], [1, -1, 1, -1], [1, -1, 1, 1],
               [1, 1, -1, -1], [1, 1, -1, 1], [1, 1, 1, -1], [1, 1, 1, 1]]

x_12_13_23 = [[1, 1, 1], [1, -1, -1], [-1, 1, -1], [-1, -1, 1], [-1, -1, 1], [-1, 1, -1], [1, -1, -1], [1, 1,
1]]

x_123 = [-1, 1, 1, -1, 1, -1, -1, 1]

X_matr_natur = [[10, -70, 60], [10, -70, 70], [10, -10, 60], [10, -10, 70],
                [60, -70, 60], [60, -70, 70], [60, -10, 60], [60, -10, 70]]

x_12_13_23_natur = [[X_matr_natur[j][0] * X_matr_natur[j][1], X_matr_natur[j][0] *
X_matr_natur[j][2],
                    X_matr_natur[j][1] * X_matr_natur[j][2]] for j in range(N)]

x_123_natur = [X_matr_natur[j][0] * X_matr_natur[j][1] * X_matr_natur[j][2] for j in range(N)]

flag = False
while not flag:
    Y_matr = [[random.randint(Y_min, Y_max) for i in range(m)] for j in range(N)]

    Y_average = [sum(j) / m for j in Y_matr]

    results_nat = [
        sum(Y_average),
        sum([Y_average[j] * X_matr_natur[j][0] for j in range(N)]),
        sum([Y_average[j] * X_matr_natur[j][1] for j in range(N)]),
        sum([Y_average[j] * X_matr_natur[j][2] for j in range(N)]),
        sum([Y_average[j] * x_12_13_23_natur[j][0] for j in range(N)]),
        sum([Y_average[j] * x_12_13_23_natur[j][1] for j in range(N)]),
        sum([Y_average[j] * x_12_13_23_natur[j][2] for j in range(N)]),
        sum([Y_average[j] * x_123_natur[j] for j in range(N)]),
    ]

    mj0 = [N,
            sum([X_matr_natur[j][0] for j in range(N)]),
            sum([X_matr_natur[j][1] for j in range(N)]),
            sum([X_matr_natur[j][2] for j in range(N)]),
            sum([x_12_13_23_natur[j][0] for j in range(N)]),
            sum([x_12_13_23_natur[j][1] for j in range(N)]),
            sum([x_12_13_23_natur[j][2] for j in range(N)]),
            sum([x_123_natur[j] for j in range(N)]),
            ]

    mj1 = [sum([X_matr_natur[j][0] for j in range(N)]),
            sum([X_matr_natur[j][0] ** 2 for j in range(N)]),
            sum([x_12_13_23_natur[j][0] for j in range(N)]),
            sum([x_12_13_23_natur[j][1] for j in range(N)]),
            sum([(X_matr_natur[j][0] ** 2) * X_matr_natur[j][1] for j in range(N)]),
            sum([(X_matr_natur[j][0] ** 2) * X_matr_natur[j][2] for j in range(N)]),
            sum([x_123_natur[j] for j in range(N)]),

```

```

sum([(X_matr_natur[j][0] ** 2) * x_12_13_23_natur[j][2] for j in range(N)],
]
mj2 = [sum([X_matr_natur[j][1] for j in range(N)]),
sum([x_12_13_23_natur[j][0] for j in range(N)]),
sum([X_matr_natur[j][1] ** 2 for j in range(N)]),
sum([x_12_13_23_natur[j][2] for j in range(N)]),
sum([(X_matr_natur[j][1] ** 2) * X_matr_natur[j][0] for j in range(N)]),
sum([x_123_natur[j] for j in range(N)]),
sum([(X_matr_natur[j][1] ** 2) * X_matr_natur[j][2] for j in range(N)]),
sum([(X_matr_natur[j][1] ** 2) * x_12_13_23_natur[j][1] for j in range(N)]),
]
mj3 = [sum([X_matr_natur[j][2] for j in range(N)]),
sum([x_12_13_23_natur[j][1] for j in range(N)]),
sum([x_12_13_23_natur[j][2] for j in range(N)]),
sum([X_matr_natur[j][2] ** 2 for j in range(N)]),
sum([x_123_natur[j] for j in range(N)]),
sum([(X_matr_natur[j][2] ** 2) * X_matr_natur[j][0] for j in range(N)]),
sum([(X_matr_natur[j][2] ** 2) * X_matr_natur[j][1] for j in range(N)]),
sum([(X_matr_natur[j][2] ** 2) * x_12_13_23_natur[j][0] for j in range(N)]),
]
mj4 = [sum([x_12_13_23_natur[j][0] for j in range(N)]),
sum([(X_matr_natur[j][0] ** 2) * X_matr_natur[j][1] for j in range(N)]),
sum([(X_matr_natur[j][1] ** 2) * X_matr_natur[j][0] for j in range(N)]),
sum([x_123_natur[j] for j in range(N)]),
sum([x_12_13_23_natur[j][0] ** 2 for j in range(N)]),
sum([(X_matr_natur[j][0] ** 2) * x_12_13_23_natur[j][2] for j in range(N)]),
sum([(X_matr_natur[j][1] ** 2) * x_12_13_23_natur[j][1] for j in range(N)]),
sum([(x_12_13_23_natur[j][0] ** 2) * X_matr_natur[j][2] for j in range(N)]),
]
mj5 = [sum([x_12_13_23_natur[j][1] for j in range(N)]),
sum([(X_matr_natur[j][0] ** 2) * X_matr_natur[j][2] for j in range(N)]),
sum([x_123_natur[j] for j in range(N)]),
sum([(X_matr_natur[j][2] ** 2) * X_matr_natur[j][0] for j in range(N)]),
sum([(X_matr_natur[j][0] ** 2) * x_12_13_23_natur[j][2] for j in range(N)]),
sum([x_12_13_23_natur[j][1] ** 2 for j in range(N)]),
sum([(X_matr_natur[j][2] ** 2) * x_12_13_23_natur[j][0] for j in range(N)]),
sum([(x_12_13_23_natur[j][1] ** 2) * X_matr_natur[j][1] for j in range(N)]),
]
mj6 = [sum([x_12_13_23_natur[j][2] for j in range(N)]),
sum([x_123_natur[j] for j in range(N)]),
sum([(X_matr_natur[j][1] ** 2) * X_matr_natur[j][2] for j in range(N)]),
sum([(X_matr_natur[j][2] ** 2) * X_matr_natur[j][1] for j in range(N)]),
sum([(X_matr_natur[j][1] ** 2) * x_12_13_23_natur[j][1] for j in range(N)]),
sum([(X_matr_natur[j][2] ** 2) * x_12_13_23_natur[j][0] for j in range(N)]),
sum([(X_matr_natur[j][2] ** 2) * X_matr_natur[j][1] for j in range(N)]),
sum([(x_12_13_23_natur[j][2] ** 2) * X_matr_natur[j][0] for j in range(N)]),
]
mj7 = [sum([x_123_natur[j] for j in range(N)]),
sum([(X_matr_natur[j][0] ** 2) * x_12_13_23_natur[j][2] for j in range(N)]),
sum([(X_matr_natur[j][1] ** 2) * x_12_13_23_natur[j][1] for j in range(N)]),
sum([(X_matr_natur[j][2] ** 2) * x_12_13_23_natur[j][0] for j in range(N)]),
sum([(x_12_13_23_natur[j][0] ** 2) * X_matr_natur[j][2] for j in range(N)]),

```

```

sum([(x_12_13_23_natur[j][1] ** 2) * X_matr_natur[j][1] for j in range(N)]),
sum([(x_12_13_23_natur[j][2] ** 2) * X_matr_natur[j][0] for j in range(N)]),
sum([x_123_natur[j] ** 2 for j in range(N)])
]

```

```

B_nat1 = np.linalg.solve([mj0, mj1, mj2, mj3, mj4, mj5, mj6, mj7], results_nat) # list of B's
B_nat = list(B_nat1)

```

```

B_norm = [
    sum(Y_average) / N,
    sum([Y_average[j] * X_matr[j][0] for j in range(N)]) / N,
    sum([Y_average[j] * X_matr[j][1] for j in range(N)]) / N,
    sum([Y_average[j] * X_matr[j][2] for j in range(N)]) / N,
    sum([Y_average[j] * x_12_13_23[j][0] for j in range(N)]) / N,
    sum([Y_average[j] * x_12_13_23[j][1] for j in range(N)]) / N,
    sum([Y_average[j] * x_12_13_23[j][2] for j in range(N)]) / N,
    sum([Y_average[j] * x_123[j] for j in range(N)]) / N,
]

```

```

print("Матриця планування експерименту:")
print("N  " + "x1  " + "x2  " + "x3  " + "Y1" + " " * 8 + "Y2" + " " * 8 + "Y3")
for i in range(N):
    print("{0:=d} {1:=4d} {2:=3d} {3:=3d} {4:=9.5f} {5:=9.5f} {6:=9.5f}".format(i + 1,
                                                                                   X_matr[i][0],
                                                                                   X_matr[i][1],
                                                                                   X_matr[i][2],
                                                                                   Y_matr[i][0],
                                                                                   Y_matr[i][1],
                                                                                   Y_matr[i][2]))
print('##' * 40, '\n')

```

```

def criterion_of_Student(value, criterion, check):
    if check < criterion:
        return 0
    else:
        return value

```

```

y1_nat = B_nat[0] + B_nat[1] * X_matr_natur[0][0] + B_nat[2] * X_matr_natur[0][1] +
B_nat[3] * X_matr_natur[0][2] + \
    B_nat[4] * x_12_13_23_natur[0][0] + B_nat[5] * x_12_13_23_natur[0][1] + B_nat[6] *
x_12_13_23_natur[0][2] + \
    B_nat[7] * x_123_natur[0]
y1_norm = B_norm[0] + B_norm[1] * X_matr[0][0] + B_norm[2] * X_matr[0][1] +
B_norm[3] * X_matr[0][2] + B_norm[4] * \
    x_12_13_23[0][0] + B_norm[5] * x_12_13_23[0][1] + B_norm[6] * x_12_13_23[0][2]
+ B_norm[7] * x_123[0]

```

```

dx = [((X_max[i] - X_min[i]) / 2) for i in range(3)]
A = [sum(Y_average) / len(Y_average), B_nat[0] * dx[0], B_nat[1] * dx[1], B_nat[2] * dx[2]]

```

```

S_kv = [(sum([(Y_matr[i][j] - Y_average[i]) ** 2) for j in range(m)]) / m) for i in range(N)]

Gp = max(S_kv) / sum(S_kv)

f1 = m - 1
f2 = N
p = .95
q = 1 - p
# for N=8
Gt_dict = {2: 5157, 3: 4377, 4: 3910, 5: 3595, 6: 3362, 7: 3185, 8: 3043, 9: 2926, 10: 2829,
16: 2462}

def kohren(f1=f1, f2=f2, q=0.05):
    q1 = q / f1
    fisher_value = f.ppf(q=1 - q1, dfn=f2, dfd=(f1 - 1) * f2)
    return fisher_value / (fisher_value + f1 - 1)

Gt = kohren()

if Gp < Gt:
    print('Дисперсії однорідні')

    flag = False
else:
    print('Дисперсії неоднорідні')
    m += 1
S_average = sum(S_kv) / N

S2_beta_s = S_average / (N * m)

S_beta_s = S2_beta_s ** .5

beta = [(sum([x_for_beta[j][i] * Y_average[j] for j in range(N)]) / N) for i in range(4)]
ts = [(math.fabs(beta[i]) / S_beta_s) for i in range(4)]
tabl_Stud = [
    12.71,
    4.303,
    3.182,
    2.776,
    2.571,
    2.447,
    2.365,
    2.306,
    2.262,
    2.228,
    2.201,
    2.179
]
f3 = f1 * f2

```

```

student = partial(t.ppf, q=1 - 0.025)
criterion_of_St = student(df=f3)

result_2 = [criterion_of_Student(B_nat[0], criterion_of_St, ts[0]) +
             criterion_of_Student(B_nat[1], criterion_of_St, ts[1]) * X_matr_natur[i][0] +
             criterion_of_Student(B_nat[2], criterion_of_St, ts[2]) * X_matr_natur[i][1] +
             criterion_of_Student(B_nat[3], criterion_of_St, ts[3]) * X_matr_natur[i][2] for i in
range(N)]

znach_koef = []
for i in ts:
    if i > criterion_of_St:
        znach_koef.append(i)
    else:
        pass

d = len(znach_koef)
f4 = N - d
f3 = (m - 1) * N

deviation_of_adequacy = (m / (N - d)) * sum([(result_2[i] - Y_average[i]) ** 2 for i in
range(N)])

Fp = deviation_of_adequacy / S2_beta_s

fisher = partial(f.ppf, q=1 - 0.05)
Ft = fisher(dfn=f4, dfd=f3)

print("Значення після критерія Стюдента:")
print("Y1 = {0:.3f}; Y2 = {1:.3f}; Y3 = {2:.3f}; Y4 = {3:.3f}.".format(result_2[0],
                                result_2[1],
                                result_2[2],
                                result_2[3]))
print("Y1a = {0:.3f}; Y2a = {1:.3f}; Y3a = {2:.3f}; Y4a = {3:.3f}.".format(Y_average[0],
                                Y_average[1],
                                Y_average[2],
                                Y_average[3]))

if Fp > Ft:
    print('Fp = { } > Ft = { }'.format(round(Fp, 3), Ft))
    print('Рівняння регресії неадекватно оригіналу при рівні значимості { }'.format(round(q,
2)))
else:
    print('Fp = { } < Ft = { }'.format(round(Fp, 3), Ft))
    print('Рівняння регресії адекватно оригіналу при рівні значимості { }'.format(round(q,
2)))
    flag = True

```

Результат виконання:

```
Дисперсії однорідні
Значення після критерія Стюдента:
Y1 = 225.9162338021636 ; Y2 = 225.9162338021636 ; Y3 = 225.9162338021636 ; Y4 = 225.9162338021636
Y1a = 224.3333333333334 ; Y2a = 228.0 ; Y3a = 230.0 ; Y4a = 229.3333333333334
Fr = 21.085 > Ft = 2.6571966002210865
Рівняння регресії неадекватно оригіналу при рівні значимості 0.05
Матриця планування експерименту:
N  x1  x2  x3  Y1  Y2  Y3
1 - 1 - 1 - 1 248.00000 217.00000 232.00000
2 - 1 - 1 1 239.00000 244.00000 224.00000
3 - 1 1 - 1 229.00000 252.00000 230.00000
4 - 1 1 1 226.00000 228.00000 248.00000
5 1 - 1 - 1 236.00000 244.00000 218.00000
6 1 - 1 1 250.00000 236.00000 224.00000
7 1 1 - 1 222.00000 241.00000 249.00000
8 1 1 1 241.00000 216.00000 249.00000
#####

Дисперсії однорідні
Значення після критерія Стюдента:
Y1 = 235.5582354564458 ; Y2 = 235.5582354564458 ; Y3 = 235.5582354564458 ; Y4 = 235.5582354564458
Y1a = 232.3333333333334 ; Y2a = 235.6666666666666 ; Y3a = 237.0 ; Y4a = 234.0
Fr = 2.279 < Ft = 2.6571966002210865
Рівняння регресії адекватно оригіналу при рівні значимості 0.05
Process finished with exit code 0
```

Висновок:

Під час виконання лабораторної роботи було змодельовано трьохфакторний експеримент при використанні лінійного рівняння регресії та рівняння регресії з ефектом взаємодії, складено матрицю планування експерименту, було визначено коефіцієнти рівняння регресії, виконано перевірку правильності розрахунку коефіцієнтів рівняння регресії. Також було проведено 3 статистичні перевірки (використання критеріїв Кохрена, Стюдента та Фішера). При виявленні неадекватності лінійного рівняння регресії оригіналу було застосовано ефект взаємодії факторів.